

ciu ľudovej prózy tzv. wollmanovského archívu. Výsledkom je *Katalóg slovenskej ľudovej prózy I-II* (1991–1992). Táto práca zaznamenala širší medzinárodný ohlas v slovanských i neslovanských odborných kruhoch. Viera Gašparíková dlhodobou prácou nad textovým spracovaním, vedecko-porovnávacími komentármi a štúdiou zhodnotila v edícii *Slovenské ľudové rozprávky I–III* (1993, 2001, 2004) rozprávačský fond, ktorý v rámci terénnych výskumov zaznamenali v medzivojnovom období študenti Slovanského seminára FF UK pod vedením prof. F. Wollmana. Takto zameraná je aj publikácia *Slowakische Volksmärchen*, ktorá vyšla v Nemecku (2000).

Špeciálnu oblasť odbornej práce V. Gašparíkovej predstavuje spolupráca na publikácii (1984) o bilingválnej rozprávačke ňaničke Žofke – Farkasné Drágos Zsófii z maďarskej obce Nagybánhegyes. Práca vznikala v úzkej spolupráci s Andrášom Krupom a Ágnes Kovács a priblížila rozprávačku ako výraznú reprezentantku dvojazyčných nositeľov ústneho podania, ktorí hrajú dôležitú úlohu pri transfere rozprávania od jedného etnika k druhému.

Viera Gašparíková sa vo svojej komparatívne zameranej práci sústredila predovšetkým na medzislovanské vzťahy v knihe *Spievajúca lipka. Rozprávky západných Slovanov* (1972) a svoje odborné poznatky a bohaté skúsenosti z terénnych výskumov prezentovala od roku 1963 v referátoch na Medzinárodných zjazdoch slavistov (Sofia, Praha, Varšava, Záhreb, Kyjev, Bratislava, Krakov, Lubľana). V roku 1988 bola jednou z iniciátoriek vzniku a potom dlhoročnou aktívnou členkou redakčného kolektívu *Medzinárodného informačného bulletinu Slavistická folkloristika*, ktorý je dodnes informačným fórom Komisie slovanského folklóru pri Medzinárodnom komitáte slavistov. V orgánoch Československého komitátu slavistov pri Medzinárodnom komitáte slavistov V. Gašparíková pôsobila od roku 1988 ako predsedníčka Československej komisie slovanského folklóru a v Medzinárodnej komisii slovanského folklóru ako podpredsedníčka. Jej aktivity na poli medzinárodnej spolupráce v slavisticky zameranej folkloristike ocenil Medzinárodný komitát slavistov v roku 2003 na kongrese v Lubľane udelením čestného členstva. Aj prestížna celosvetová *International Society for Folk Narrative Research* v roku 2005 ocenila jej zásluhy na poli slovesnej folkloristiky čestným členstvom.

Viera Gašparíková takmer pol storočia (1956–1993) pracovala v Národopisnom ústave SAV (dnes Ústav etnológie a sociálnej antropológie SAV) – určitý čas ako vedúca oddelenia duchovnej kultúry, vedúca vedecká pracovníčka, redaktorka časopisu *Slovenský národopis*, edičná referentka a i.

Bola členkou domácich a medzinárodných vedeckých spoločností (napr. Polskie Towarzystwo Ludoznawcze, International Society for Folk Narrative Research, Société Internationale d'Ethnologie et de Folklore, Slovenská národopisná spoločnosť). Z viacerých medzinárodných ocenení, ktorými bol vyzdvihnutý jej vedecký a organizačný prínos, uveďme predovšetkým prestížnu Európsku cenu za rozprávky (*Europäische Märchenpreis*) v roku 2008. V roku 1988 jej Slovenská akadémia vied udelila Zlatú plaketu Ľudovíta Štúra za zásluhy v spoločenských vedách.

Aj v období po odchode do dôchodku Viera Gašparíková aktívne pracovala na viacerých odborných problémoch, bola tütorkou i oponentkou viacerých doktorandských prác a k problematike tradičnej prózy vystupovala v médiách. Až do posledných chvíľ plodného života sa zaujímala o dianie v odbore. Komplexný obraz o vedeckom, organizačnom i popularizačnom diele PhDr. Viery Gašparíkovej, DrSc. podáva publikácia *Stretnutie s rozprávkou*, ktorá vyšla v roku 2011.

Česť Tvojej pamiatke, Vierka!

Hana Hlôšková

<https://doi.org/10.31577/SlavSlov.2023.1.12>

Od textu k prekladu XVI. (1. časť)

ĐURICOVÁ, Alena – LAUKOVÁ, Jana (ed.) 2022.

Od textu k prekladu XVI, 1. časť. Praha:

Jednota tlumočníků a překladatelů, 119 s.

ISBN 978-80-7374-133-4

Predkladaná publikácia vznikla v rámci riešenia projektu KEGA – 022UMB-4/2021 *Využitie informačných technológií ako inovatívny faktor interdisciplinárnej edukácie budúcich prekladateľov a právnikov*. Štúdie otvárajú mnohé aktuálne teoretické lingvistické, lingvodidaktické, sociolingvistické či translatologické témy a poukazujú aj na potreby pedagogickej či prekladateľskej praxe. Ich autori sa zaoberajú rozličnými aspektmi právneho textu, ako sú napr. obrazné pomenovania v jazyku pandémie v právnych textoch, právny jazyk vo vzdelávaní budúcich prekladateľov, predložkové výrazy v jazyku francúzskych právnych noriem; niektorými všeobecnými otázkami odborného jazyka, ako napríklad charakterom frazém v odbornom texte; vplyvom situačného kontextu na výber odbornej lexiky pri konzekutívnom tlmočení v priemyselnej výrobe, či niektorými aspektmi prekladu historického textu. Zaujme aj štúdia o profesionalizácii prekladu a tlmočenia vo verejných službách na Slovensku, ako aj článok o ter-

minologických aspektoch a využití nástrojov CAT pri preklade beletrie.

Martina Benčeková vo svojej štúdii *Frazémy v odbornom texte a ich potenciál v jazykovom vzdelávaní (sumarizácia výsledkov výskumu)*¹ predstavuje výsledky výskumu frazém vo vybraných slovenských a anglických odborných textoch z oblasti medzinárodných vzťahov, histórie, geografie, bezpečnostných štúdií, ekonomických a právnických textov. Zo zozbieraných textov vznikol korpus v rozsahu 2896 strán, z ktorého bolo manuálne vyexcerpovaných 1 025 frazeologických jednotiek v slovenskom jazyku a z 1217 frazeologických jednotiek v anglickom jazyku. Tieto boli následne analyzované z morfológického a syntaktického hľadiska. Škoda, že v štúdii nie je uvedená ani jedna slovenská a ani anglická frazéma. Recipientom predkladaného textu teda len zostáva prijať alebo neprijať informácie o morfológickej a syntaktickej charakteristike analyzovaných slovenských a anglických frazém, názorné overenie tvrdeného nie je možné. V rámci lingvistickej charakteristiky sa autorka štúdie venuje aj štylistickým hodnotám frazém pri ich použití v komunikácii. V tejto časti je potrebné konštatovať istú terminologickú nejednoznačnosť. Diskutabilné je konštatovanie: „Na základe výsledkov výskumu môžeme potvrdiť doterajšie zistenia jazykovedcov o dominancii všeobecných frazém, ktoré považujeme za štylisticky neutrálne. Tento výsledok súvisí s poznáním, že všeobecné frazeologizmy existujú nezávisle od terminológie a sú použiteľné vo všetkých jazykových prejavoch.“² S týmto tvrdením možno polemizovať: Niektoré znaky frazém, ako napr. obraznosť alebo prítomnosť archaizmov ako dôsledok formálnej a sémantickej ustálenosti frazém, spôsobujú, že mnohé frazémy nie sú štylisticky neutrálne, ale môžu sa nachádzať pod neutrálnou štylistickou vrstvou alebo nad ňou. Klasifikácia frazém na *všeobecné, odborné a knižné* je výstižná, ale zároveň neznamená, že pri všeobecných frazémach ide o štylisticky bezpríznačkové (neutrálne) frazémy. Z textu štúdie nie je jednoznačne zrejmé, čo sa myslí pod *všeobecnými frazémami*, je to len protiklad k odborných a knižným frazémam? Autorka má pravdepodobne na mysli použitie frazém vo všeobecných, odborných a umeleckých textoch.

Frazémy vo všeobecných a umeleckých textoch však môžu byť štylisticky rozlične zafarbené.

Štúdia *Obrazné a expresívne pomenovania v jazyku pandémie v úradných a právnych textoch*³ z pera Aleny Ďuricovej zaujme svojou aktuálnosťou, logickou kompozíciou, jednoznačnosťou zdôvodňovania, ako aj potrebnou explikatívnosťou pri skúmaní obraznosti jednoslovných a viac-slovných termínov spojených s témou pandémie a protipandemických opatrení, ktoré sa dostali do právnych textov a úradnej komunikácie. Jazykový materiál, ktorý autorka analyzovala a vyhodnocovala, vznikol excerpovaním autentických textov z televízie, rozhlasu, internetu, tlače a webových stránok rôznych inštitúcií, to znamená, že z textov písomného a aj ústneho jazykového prejavu. Poukazuje aj na primárne používanie niektorých pojmov v ústnom styku (korona), a tým nadobúdanie štylistického príznaku hovorovosti, oproti iným, ktoré sa primárne používali v písomnom styku, ale ústnosť a písomnosť neboli základnými kritériami, ktoré by spôsobili odlišné využívanie obraznosti pomenovaní v jazyku pandémie. Väčšiu úlohu zohrávala doba vzniku pomenovanie, teda etapa pandémie, v ktorej pomenovanie vzniklo, alebo individuálny štýl používateľa. Expresívne obrazné pomenovania boli najmä výsledkom metaforizácie a personifikácie.

V štúdii *Vplyv situačného kontextu na výber odbornej lexiky pri konzekutívnom tlmočení v priemyselnej výrobe*⁴ poukazuje Blanka Benčíková na to, ako môžu niektoré vonkajšie faktory (hlučné prostredie a fyzická náročnosť) ovplyvniť komunikáciu a aj prácu tlmočníka. Sústreďuje sa na ekonomizáciu v lexikálnej rovine a na používanie profesionalizmov, na ich funkciu, štylistické priradenie a štruktúru. Upozorňuje na prítomnosť interferencie v takejto odbornej komunikácii, ako aj na to, ako vplýva situačný kontext na výber odbornej lexiky pri tlmočení, ako aj na postoj tlmočníkov k používaniu profesionalizmov v rámci ich tlmočnických výkonov. Logický postup, jednoznačná terminológia a výstižná explikácia, ako aj početné príklady prispievajú k vzniku prehľadného, zrozumiteľného a jasného textu.

¹ Benčeková, M.: *Frazémy v odbornom texte a ich potenciál v jazykovom vzdelávaní (sumarizácia výsledkov výskumu)*. In: Ďuricová, A. – J. Lauková (ed.) 2022. Od textu k prekladu XVI (1. časť). Praha: Jednota tlumočníků a překladatelů. S. 7-13.

² Ebenda. S. 9.

³ Ďuricová, A.: *Obrazné a expresívne pomenovania v jazyku pandémie v úradných a právnych textoch*. In: Alena Ďuricová – Jana Lauková (ed.) 2022. Od textu k prekladu XVI (1. časť). Praha: Jednota tlumočníků a překladatelů. S. 14-19.

⁴ Benčíková, B.: *Vplyv situačného kontextu na výber odbornej lexiky pri konzekutívnom tlmočení v priemyselnej výrobe*. 2022. In: Alena Ďuricová – Jana Lauková (ed.) 2022. Od textu k prekladu XVI (1. časť). Praha: Jednota tlumočníků a překladatelů. S. 20-24.

Filip Kalaš v príspevku *Analyse der Lexeme Wasser und Water in diachroner Perspektive*,⁵ napísanej v nemeckom jazyku, opierajúc sa o nemecké a anglické jazykové korpusy, porovnáva vývin kolokácií so slovami voda v nemeckých a anglických textoch v období od štyridsiatych rokov dvadsiateho storočia do rokov 2018 a 2019. Zameriava sa predovšetkým na formálnu morfológickú charakteristiku získaných nemeckých a anglických kolokácií a porovnáva spoločenské sféry a témy (spoločenské, politické, ekonomické, hospodárske, ekologické, sociálne, potravinárstvo, gastronómia a pod.), ku ktorým texty v jednotlivých jazykoch a v jednotlivých obdobiach v rešeršovaných korpusoch patria, ako sa vyvíjajú a ako sa menia.

V štúdií *K niektorým aspektom prekladu historického textu*⁶ sa Martina Kášová zaoberá otázkami možnosti uplatnenia všeobecných metodologických translatologických postupov, ako aj špecifickými potrebami prekladu historického textu. Hľadá odpovede na otázky vzťahu medzi morfo-syntaktickou a aj lexikálnou podobou historického textu a poznaním alebo možnosťou dohľadania vyskytujúcich sa reálií a ich zrozumiteľnosťou pre súčasného recipienta textu. Ako vyvážiť princíp zachovania čo najväčšej autenticity východiskového textu a princíp sémantickej, funkčnej a formálnej akceptovateľnosti textu súčasným recipientom? V závere tvrdí: „Je všeobecne známe, že preklad by mal čo najvernejšie odrážať východiskový text. V mnohých prípadoch, ku ktorým patrí aj preklad historických textov napísaných ranou novou hornou nemčinou s prvkami strednohornonemeckého jazyka a regionálnych vplyvov, to však nie je možné, pretože by to znamenalo nezrozumiteľnú reprodukciu formy bez náležitého pochopenia obsahu.“⁷

Napriek tomu, že vznik teórie rečových aktov (Austin, 1962, Searle 1969) možno datovať do šesťdesiatych rokov minulého storočia, dochádza v niekoľkých posledných desaťročiach v slovenskej, ale aj v ďalších európskych lingvistických, lingvodaktických a aj translatologických prácach k istej renesancii tejto teórie. Tak je tomu aj v príspevku

*Osobitosti právneho textu*⁸ od Heleny Mazurovej, ktorá skúma vzťah medzi jazykom a právom v lokučnom, ilokučnom a perlokučnom akte v právnej komunikácii. Teóriu rečových aktov aplikuje pri vymedzení mnohých osobitostí právnych textov, ako sú napríklad normatívny právny akt, individuálny právny akt, právny úkon (akt uzatvorenia zmluvy ako komisívny rečový akt), akt aplikácie práva a pod. Normatívny právny akt v zmysle teórie rečových aktov vymedzuje nasledujúcim spôsobom: „Normatívny právny akt ako právny makro rečový akt je konanie subjektu tvorby práva, ktorý súčasne vykonáva jazykový akt (lokučný akt) a právny akt (ilokučný akt), ktoré spôsobujú reakciu na strane adresátov normatívnych právnych aktov (perlokučný akt).“⁹

Prehľadná štúdia *Predložkové výrazy v jazyku francúzskych právnych noriem*¹⁰ autorky Jarmily Pátkovej ponúka pohľad na ďalšie znaky právneho jazyka. Autorka práce sa zameriava na typické, z hľadiska slovtvorby často druhotné predložky, uvádzajúce rozličné okolnosti vo francúzskych právnych textoch, pri ktorých zohráva významnú úlohu sémantika východiskovej lexémy druhotnej predložky. Výskyt druhotných predložiek v odborných textoch (*za účelom, na základe, na návrh, v záujme, za súhlasu, za podmienky, v prípade*, a pod.) sa nepriamo označuje ako dôsledok zhutnenia obsahu výpovedí, v ktorých sa prejavuje snaha autora odborného textu uviesť v jednej vete početné informácie, vzťahy medzi nimi (*vzhľadom na, vo vzťahu k, bez ohľadu na, v porovnaní*), ako aj ďalšie okolnosti (časové, príčinné a pod.) alebo prostriedok (*pomocou, prostredníctvom*) a pod. Po vymedzení predmetu a cieľa výskumu a vysvetlení základných pojmov v konfrontácii aj so slovenským jazykovým prostredím a vychádzajúc aj zo slovenských lingvistických prameňov, sa v štúdiu venuje pozornosť charakteristike a typológii francúzskych predložkových spojení získaných pomocou prehliadača Sketch Engine rešeršovaním troch elektronických korpusov (dvoch korpusov právneho jazyka Code du Travail a Conventions collectives a korpusu všeobecného jazyka frTenTen20). Tieto sú stredobodom záujmu

⁵ Kalaš, F.: *Analyse der Lexeme Wasser und Water in diachroner Perspektive*. In: Alena Ďuricová – Jana Lauková (ed.) 2022. *Od textu k prekladu XVI (1. časť)*. Praha: Jednota tlumočníků a překladatelů. S. 25-34.

⁶ Kášová, M.: *K niektorým aspektom prekladu historického textu*. In: Alena Ďuricová – Jana Lauková (ed.) 2022. *Od textu k prekladu XVI (1. časť)*. Praha: Jednota tlumočníků a překladatelů. S. 35-41.

⁷ Ebenda. S. 40

⁸ Mazurová, H.: *Osobitosti právneho textu*. In: Alena Ďuricová – Jana Lauková (ed.) 2022. *Od textu k prekladu XVI (1. časť)*. Praha: Jednota tlumočníků a překladatelů. S. 42-50.

⁹ Ebenda. S. 46.

¹⁰ Pátková, J.: *Predložkové výrazy v jazyku francúzskych právnych noriem*. In: Alena Ďuricová – Jana Lauková (ed.) 2022. *Od textu k prekladu XVI (1. časť)*. Praha: Jednota tlumočníků a překladatelů. S. 51-61.

a aj výkladu predloženej štúdie, ktorá prináša cenné a zaujímavé výsledky.

Právny jazyk zostáva v centre pozornosti aj v štúdií *Právny jazyk vo vzdelávaní budúcich prekladateľov a tlmočníkov. Terminológia právnych textov*¹¹ autorky Lenky Poľakovej. Od lingvistických tém sa posúvame ku koncepčným otázkam v oblasti vysokoškolského štúdia. Autorka príspevku vychádza z praktických potrieb prípravy študentov prekladateľstva a tlmočníctva v kombinácii pracovných jazykov slovenčina – nemčina a z prípravy nového vyučovacieho predmetu s názvom *Terminológia právnych textov* a predstavuje koncepciu plánovanej učebnice.

Jaroslav Stahl v štúdií *(I)relevantnosť tlmočníka na viacerých trhoch a prostrediach*¹² analyzuje výsledky ankety o dôležitosti tlmočníka, ako aj o rozhodovaní sa klienta o objednaní tlmočníka. Konštatuje, že rast jazykových kompetencií klientov zatiaľ nemá negatívny vplyv na ich rozhodovanie sa o objednaní tlmočníka. Potešujúce pre germanistov a pre tlmočníkov v pracovnom prostredí nemčina – slovenčina je tiež konštatovanie autora štúdie, že „nemčina je napriek neprehľadnuteľnému vplyvu angličtiny hlavným obchodným jazykom strednej Európy v prípade, že obaja komunikační partneri ju ovládajú, resp. ak je dostupný profesionálny tlmočník“.¹³

Mozaiku o práci so študentmi prekladateľstva a tlmočníctva dotvárajú Jana Štefaňáková a Monika Némethová v štúdií *K vybraným aspektom práce s právnym textom na predmete právne texty a právo interdisciplinárne*.¹⁴ Od charakteristiky zvláštností právneho jazyka na lexikálnej, morfolologickej, syntaktickej a štylistickej rovine ako teoretických východísk podľa viacerých nemeckých a slovenských odborných prameňov prechádzajú k názornej analýze textu na príklade prekladu uznesenia o rozvoze manželstva ako jednej z foriem súdneho rozhodnutia v rakúskom práve a porovnávajú uznesenie

o rozvoze manželstva podľa slovenského a podľa rakúskeho práva. Výstižne tvrdia, že „Z porovnania náležitostí rozsudku, ktorým rozhoduje súd o rozvoze manželstva v slovenskom právnom poriadku, a uznesenia, ktorým rozhoduje súd o rozvoze v rakúskom právnom poriadku, vyplývajú rozdiely, ktoré súvisia s rozdielnou makroštruktúrou týchto textov. Makroštruktúra textov musí zostať pri preklade právnych textov nezmenená“.¹⁵ V prekladovej analýze právnych textov sa zameriavajú na základnú komunikčnú schému odosielateľ – text – príjemca a na ďalšie mimotextové (médium, miesto, čas, motív a funkcia textu) a textové (obsah, téma, kompozícia a členenie textu, neverbálne prvky v texte, lexika, syntax a suprasegmentálne znaky) faktory prekladu.

Markéta Štefková v štúdií *Profesionalizácia prekladu a tlmočenia vo verejných službách na Slovensku. Výstupy projektu PACI*¹⁶ predstavuje spôsob, akým sa poskytuje preklad a tlmočenie vo verejných službách na Slovensku, a poukazuje aj na to, aká je profesionalizácia prekladu a tlmočenia vo verejných službách v krajinách strednej Európy a aká je odborná príprava a spoločenské uznanie prekladateľov a tlmočníkov.

V štúdií *Terminologické aspekty a využitie nástrojov CAT pri preklade beletrie*¹⁷ sa jej autorka Barбора Vinczeová zaoberá možnosťou prekladu beletrie pomocou strojového prekladu. Uvádza dva prístupy k možnostiam prekladu beletrie pomocou strojového prekladu, a sice tie, ktoré považujú preklad beletrie pomocou strojového prekladu či posteditingu za relatívne neefektívny a málo kreatívny, a druhé, podľa ktorých prekladateľské technológie a preklad beletrie nie sú nezlučiteľné. Na konkrétnom preklade beletristického textu sa snaží poukázať na možnosti použitia strojového prekladu a na jeho pomoc o. i. aj pri preklade mnohých špecifických pojmov vyplývajúcich z odlišných reálií. V závere tvrdí, že „nástroj CAT funguje ako ďalšia záruka kvality a možnosť udržať preklad na vysokej úrovni. Nemali by sme ho preto vnímať ako konkurenciu či hrozbu pre prekladateľov beletrie – práve naopak, nástroj CAT prekladateľa beletrie neohrozuje a prácu mu môže do veľkej miery uľahčiť“.¹⁸

¹¹ Poľaková, L.: *Právny jazyk vo vzdelávaní budúcich prekladateľov a tlmočníkov. Terminológia právnych textov*. In: Alena Ďuricová – Jana Lauková (ed.) 2022. Od textu k prekladu XVI (1. časť). Praha: Jednota tlumočníků a překladatelů. S. 62-66.

¹² Stahl, J.: *(I)relevantnosť tlmočníka na viacerých trhoch a prostrediach*. In: Alena Ďuricová – Jana Lauková (ed.) 2022. Od textu k prekladu XVI (1. časť). Praha: Jednota tlumočníků a překladatelů. S. 66-74.

¹³ Ebenda. S. 67.

¹⁴ Štefaňáková, J. – Némethová, M.: *K vybraným aspektom práce s právnym textom na predmete právne texty a právo interdisciplinárne*. In: Alena Ďuricová – Jana Lauková (ed.) 2022. Od textu k prekladu XVI (1. časť). Praha: Jednota tlumočníků a překladatelů. S. 75-88.

¹⁵ Ebenda. S. 81.

¹⁶ Štefková, M.: *Profesionalizácia prekladu a tlmočenia vo verejných službách na Slovensku. Výstupy projektu PACI*. In: Alena Ďuricová – Jana Lauková (ed.) 2022. Od textu k prekladu XVI (1. časť). Praha: Jednota tlumočníků a překladatelů. S. 89-95.

¹⁷ Vinczeová, B.: *Terminologické aspekty a využitie nástrojov CAT pri preklade beletrie*. In: Alena Ďuricová – Jana Lauková (ed.) 2022. Od textu k prekladu XVI (1. časť). Praha: Jednota tlumočníků a překladatelů. S. 96-108.

¹⁸ Ebenda. S. 106.

V poslednej štúdii *Podcasts sind in aller Munde – und in aller Ohren. Zur Förderung der Medien- und Sprachkompetenz in der universitären Ausbildung*¹⁹ autorky Olgy Wrede sa venuje pozornosť aktuálnej multimediálnej textovej forme v žurnalistickej praxi, a to podcastu, ktorý zatiaľ nie je predmetom výskumu početných prameňov. Autorka štúdie pristupuje k tejto téme interdisciplinárne, sledujúc rozvoj textových kompetencií študentov študijných programov hospodárska nemčina a žurnalistika. Sprostredkováva výsledky projektu *Entwicklung von Medien- und Sprachkompetenz im interdisziplinären Studiengang Wirtschaftsdeutsch und Journalistik – Erstellung von Audio- und Video-Podcasts* zameraného na rozvoj produktívnych kompetencií študentov, v tomto prípade na tvorbu podcastov.

Záverom možno konštatovať, autori štúdií s potrebným majstrovstvom uchopili aktuálne témy súčasného lingvistického a translatologického diskurzu, a tak aj týmto zborníkom prispievajú k úspešnému rozvoju translatologickej teórie, ako aj k prekladateľskej a tlmočnickej praxe.

Mária Vajčková

<https://doi.org/10.31577/SlavSlov.2023.1.13>

ŠKOVIEROVÁ, Angela: Humanista Ondrej Rochotský. Život a dielo. 1. vyd. Brno: Nakladatelství PhDr. Ivo Sperát 2022, 294 s. ISBN 978-80-87542-41-5

Monografia Angely Škovierovej *Humanista Ondrej Rochotský*, vydaná koncom roku 2022, komplexnou formou predstavuje doteraz neznámu osobnosť básnika, dramatika, autora odborných diel a pedagóga Ondreja Rochotského (1583 – asi 1623). Ide o jedného z najproduktívnejších slovenských humanistických básnikov pôsobiacich v Čechách a na Morave. Autorka spracovala súbor Rochotského tlačí, ktorý sa nachádza v Univerzitnej knižnici vo Wroclawe. Ide o konvolút tlačí z vlastníctva Karla staršieho zo Žerotína.

Ondrej Rochotský pochádzal z Nemeckej Ľupče (dnes Partizánska Ľupča, okres Liptovský Mikuláš). Študoval v Čechách a neskôr tam pôsobil ako kráľovský notár, konkrétne v Prahe, Prostějove, krátky čas v Hradci Králové a v Chrudime. Vydal niekoľko zbierok príležitostnej, oslavnej, inštaláčnej, gratulač-

nej i kondolenčnej poézie. Bol mu udelený titul poeta laureatus caesaraeus a krátko nato aj šľachtický titul.

Ranú fázu tvorby Ondreja Rochotského charakterizuje inšpirácia biblickou látkou. Za jeho prvé dielo možno pokladať duchovnú skladbu *Schimson seu paraphrasis ejusdam* (Praha, 1606), v ktorej poeticky spracoval námet z biblickej Knihy Sudcov (kapitoly 13 – 16). Námety zo Starého zákona využil aj vo veršovanej dramatickej tvorbe: kapitoly 6 a 7 Knihy Sudcov spracoval v dráme *Gedeon* (Praha, 1606) a kapitoly 39, 40 a 41 Knihy Genezis v hre *Iosephiados* (Praha, 1607 alebo 1608).

Rochotius písal aj o aktuálnom politickom a spoločenskom dianí v monarchii. V rozsiahlom epose *Actio pacificatoria Hunno-Austriaca* (Praha, 1609) zachytil vojnu medzi uhorským kráľom Matejom II. a nemeckým cisárom Rudolfom II. a následne oslávil uzavretie Libeňského mieru. Túto tlač dopĺňa dielo *Pompa inaugurationis et coronationis Mathiae II.* (1611), v ktorom Rochotius opísal priebeh korunovačných slávností vo Frankfurte nad Mohanom.

Neskôr sa Rochotius venoval témam ako mor a zemetrasenie, ktoré boli v období humanizmu často spracúvané. V 281-hexametrovej básni *Poematium de Peste* (Praha, 1614) priblížil príčiny morovej epidémie na pozadí historických príkladov a pripojil útešné básne pre prívržencov z radov moravskej šľachty, ktorých postihol mor. A. Škovierová podrobila báseň dôkladnej formálnej i obsahovej analýze, pričom porovnávala Rochotského pohľad na mor s nazeraním jeho súčasníkov z Karlovej univerzity Daniila Basilia a Jana Jessenia. Autorke sa podarilo ukázať, že Rochotský považoval za hlavnú príčinu nákazy Božiu vôľu, na rozdiel od spomínaných autorov, ktorí videli príčiny epidémie v klimatických podmienkach a v šírení prostredníctvom fyzicky slabších jedincov. V poslednej Rochotského tlači *Incllyti regni Bohemiae*, ktorá je napísaná v 573 hexametroch, nachádzame historický prehľad zemetrasení od staroveku až po autorovu súčasnosť. Rochotius pokladal zemetrasenia za predzvesť vážnych politických zmien. Katastrofy sa snažil ukázať z pohľadu historických dokumentov, ale aj aktualizáčnych prvkov súvisiacich s udalosťami v Čechách a na Morave.

Monografia A. Škovierovej je významná aj v tom, že prináša živý obraz dobovej komunity Slovákov v Čechách – ich medziľudských vzťahov a kontaktov v rámci tamojšej vrstvy vzdelancov. Analýza príležitostnej poézie ukazuje, že Slováci boli organickou súčasťou spoločenského a politického života. Cenný pohľad na rozvoj vedných odborov na Karlovej univerzite ponúkajú tzv. protovedecké spisy, ktorých autormi sú členovia komunity slovenských humanistov. Vďaka badaniu A. Škovierovej vieme, s kým sa Rochotius stýkal a pre koho písal; medzi jeho mece-

¹⁹ Wrede, O.: Podcasts sind in aller Munde – und in aller Ohren. Zur Förderung der Medien- und Sprachkompetenz in der universitären Ausbildung. In: Alena Ďuricová – Jana Lauková (ed.) 2022. Od textu k prekladu XVI (1. časť). Praha: Jednota tlumočníků a překladatelů. S. 109-116.